

การศึกษาวิเคราะห์การสอนการแสดง กับการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารภายในตัวเอง

An Analytical Study of Teaching Acting with Interpersonal Communication and Intrapersonal Communication

เอกธิดา เสริมทอง^{1*}

Aekthida Sermthong^{1*}

Received	9 December 2022
Revised	8 March 2023
Accepted	23 June 2023

บทคัดย่อ

การเรียนการแสดงเป็นหนทางในการฝึกฝนทักษะความสามารถในด้านการแสดง ปัจจุบันการสอนการแสดงได้รับความสนใจมากเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งในการปรับบุคลิกภาพ การสอนการแสดงไม่ได้มีหลักสูตรตายตัวเนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่สอนจากประสบการณ์ และยังไม่มีหลักสูตรการสอนการเป็นครูสอนการแสดงอีกด้วย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสอนการแสดงผ่านแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล และแนวคิดการสื่อสารภายในตัวเอง โดยแบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นคือ กระบวนการสอนการแสดง การวิเคราะห์แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างผู้สอนการแสดงและนักเรียนการแสดง และการวิเคราะห์แนวคิดการสื่อสารภายในตัวเองของนักเรียนการแสดง ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการสอนประกอบด้วย 1) กิจกรรมการเตรียมร่างกาย 2) กิจกรรมการสร้างความเชื่อ 3) กิจกรรมการรับส่ง 4) กิจกรรมการแสดงภายใต้สถานการณ์ โดยบริบทการสอนมีความสอดคล้องกับแบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ แชรมม์ ในลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคล รวมถึงมีลักษณะการสื่อสารตามแนวดิ่ง (Vertical Communication) มีลักษณะของการควบคุม และสร้างอิทธิพลต่อนักเรียนตามบทบาทหน้าที่ มีการใช้วัจนภาษา (Verbal Communication) และอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) ร่วมด้วยนักเรียนการแสดงมีการใช้การสื่อสารภายในตัวเองผ่านทฤษฎีการรับรู้ประกอบด้วย การให้ความสนใจและเลือก (Attention and selection) การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) และการแปลความหมาย (Interpretation) ทำให้ได้คำตอบว่าเพราะเหตุใดการสวมบทบาทการแสดงของนักเรียนการแสดงต่างบุคคลกัน จึงให้อารมณ์ในการรับชมการแสดงนั้นแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การสอนการแสดง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, การสื่อสารภายในตัวเอง, ทฤษฎีการรับรู้

¹M.S. Communication Arts, Fort Hays State university Hays, USA. (1997), รองศาสตราจารย์, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปการแสดงสร้างสรรค์ คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

¹Master of Science. Communication Arts, Fort Hays State university Hays, USA, (1997), Associate Professor, in Master of Arts Program in Creative Performing Arts, Faculty of Creative Industry, Rattanaabundit University.

*Corresponding author, e-mail : aekthida.se@gmail.com

Abstract

Taking acting class is a way to enhance acting skills. Currently, acting class has attracted a lot of attention as a part of personality adjustment. Teaching acting does not have a standard curriculum as most of the instructors teach by their experiences. Moreover, there is no acting course for the acting instructors as well. The objectives of this article were to study and to analyze the process of teaching acting through the concept of interpersonal communication and the concept of internal communication. The topic was divided into 3 issues: the acting teaching process, the analysis of the interpersonal communication concept between the acting instructors and the acting students, and the analysis of the concept of intrapersonal communication among the acting students. The results showed that the teaching process was consisted of 1) the physical preparation activities 2) the faith building activities 3) the transfer activities and 4) the acting activities by using stimulation and role play. The context of the acting class was consistent with Wilbur Schramm's communication model of interpersonal communication, included with the vertical communication. The instructors controlled and influenced the students according to their roles and duties. The verbal communication and the nonverbal communication were also applied. Acting students used their own intrapersonal communication through perception theory, which was consisted of the attention and the selection, the organization of stimuli, and the interpretation. This indicated the reason why different acting students have the different experiences in watching the performances.

Keywords: Acting coach, Interpersonal communication, Intrapersonal communication, Perception theory

บทนำ

ข้อมูลจากการสำรวจเด็กไทยอายุ 7-14 ปี จำนวน 2,024 คน โดย Adecco Children Survey กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. ออนไลน์. (2564) พบว่า 1 ใน 5 อาชีพที่เด็กและเยาวชนอยากเป็นมากที่สุด คือ อาชีพดารา นักร้อง โดยให้เหตุผลว่าเป็นอาชีพที่ได้มอบความบันเทิงและความสุขให้ผู้อื่น ทั้งนี้อาชีพดารา นักร้อง ไม่เคยติดอันดับ Top 5 ของการสำรวจมาก่อน ทักษะเกี่ยวกับอาชีพดารา นักแสดงจากที่เคยถูกปรามาสว่าเป็นอาชีพเด๋นกิน รำกิน จึงเปลี่ยนไปในปัจจุบันกลายเป็นอาชีพที่ “หาเงินง่าย” ด้วยรูปร่าง หน้าตาที่โดดเด่น ความสามารถที่หลากหลาย กล้าแสดงออก การแต่งกายที่ดึงดูดความสนใจ ประกอบกับชื่อเสียง และรายได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงวุฒิการศึกษา ย่อมเป็นสิ่งจูงใจให้เด็กและเยาวชนอยากก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวงการอย่างปฏิเสธไม่ได้

ในอีกด้านหนึ่ง ลัดดา ตั้งสุภาชัย (2549) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอาชีพนักแสดงว่า มีคนจำนวนไม่น้อยที่อยากเด่นดัง เมื่อถูกสั่งให้เล่นบ๊องอะไรก็จะยินดี ทั้ง ๆ ที่สติบไม่แตก ไม่เก้งกวงในบทบาทที่ถูกหยิบยื่นให้ บางคนเพียงต้องการเพื่อให้ได้เข้าไปอยู่ในวงการ ส่วนอนาคตจะเป็นอย่างไรก็อย่าว่ากัน นอกจากนี้ยังให้ความเห็นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมบันเทิงว่า อาชีพนักแสดงยังเป็นภาพที่ไม่สมบูรณ์ กระบวนการสร้างนักแสดงที่ได้มาตรฐานยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจังที่จะเกื้อหนุนให้คุณภาพธุรกิจบันเทิงก้าวไปสู่ระดับสากล

Finance-Rumour (2563) แนะนำหนทางหนึ่งในการก้าวสู่วงการอาชีพนักแสดงว่าประกอบไปด้วยการสมัครเข้าสังกัดโมเดลลิ่ง การแคสตั้ง และการสมัครประกวด ในแง่ของความรู้การเรียนการแสดงมีส่วนทำให้มีประสบการณ์มากขึ้น รู้เทคนิคมากขึ้น เนื่องจากการฝึกฝนกับตนเองอย่างเดียวอาจไม่พอ เพราะอาจไม่เห็นข้อบกพร่องของตัวเอง

ในส่วนของการเรียนการแสดงปัจจุบันมีการเปิดสอนเป็นจำนวนมาก โดยจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรม โดยเฉพาะมีผู้ดำเนินการสอนเป็นคนในแวดวงบันเทิง โดยมีคำโฆษณาว่ากล่าวอ้างว่าการเรียนการแสดงเป็นการปรับบุคลิกภาพ ช่วยเตรียมความพร้อมในการเข้าสัมภาษณ์งาน รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการเข้าสังคมซึ่งไม่มีบรรจุในหลักสูตรการศึกษาทั่วไป หลักสูตรการแสดงมีราคาเริ่มต้นที่หลักพันไปจนถึงหลักหมื่นบาทแล้วแต่หลักสูตรที่ลงทะเบียนเรียน ซึ่งจัดการสอนเป็นรายชั่วโมง โดยเปิดรับสมัครนักเรียนการแสดงอายุตั้งแต่ 4 ขวบเป็นต้นไป

อย่างไรก็ดีผู้ฝึกนักแสดงส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาทางด้านนี้โดยตรง เป็นเพียงการทำงานในลักษณะของประสบการณ์ในกองถ่ายที่สืบทอดกันมา งานด้านการฝึกนักแสดงในไทยยังไม่มีลักษณะที่ชัดเจนในกระบวนการฝึก ประกอบกับการศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับผู้ฝึกนักแสดงยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง ศาสตร์ทางการฝึกนักแสดงจึงเป็นศาสตร์ที่ใหม่สำหรับสังคมไทย (ปรวัน แพทยานนท์, 2560 : 170) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเกิดเป็นคำถามที่ว่า การสอนการแสดงสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าถึงบทบาทของตัวละครได้ด้วยวิธีการใด และทฤษฎีการรับรู้มีส่วนช่วยให้นักเรียนการแสดงเข้าถึงตัวละครด้วยหรือไม่ บทความนี้จะใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) วิเคราะห์กระบวนการสอนการแสดงเพื่อเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ โดยจะศึกษาสถานการณ์การสื่อสารระหว่างผู้ฝึกนักแสดงกับนักเรียนการแสดงในระหว่างการสอน และศึกษาการสื่อสารภายในตัวเองของนักแสดงเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

บทความวิชาการเรื่องการศึกษาวเคราะห์การสอนการแสดง กับ การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารภายในตัวเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารระหว่างผู้สอนการแสดง และนักเรียนการแสดง รวมถึงการสื่อสารภายในตัวเองของนักเรียนการแสดง การแสดงผ่านทฤษฎีการรับรู้ เพื่อหาคำตอบว่าผู้สอนช่วยให้นักเรียนการแสดง เข้าถึงบทบาทของตัวละครด้วยวิธีการใด และทฤษฎีการรับรู้มีส่วนช่วยให้นักเรียนการแสดง เข้าถึงตัวละครด้วยหรือไม่

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิชาการเรื่องการศึกษาวเคราะห์การสอนการแสดง กับ การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารภายในตัวเอง แบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ กระบวนการสอนการแสดง การวิเคราะห์แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างผู้สอนการแสดง และนักเรียนการแสดง และการวิเคราะห์แนวคิดการสื่อสารภายในตัวเองของนักเรียนการแสดง โดยใช้ห้องเรียนการแสดงของนิสิตมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต และบุคคลทั่วไป รวมทั้งสิ้น 20 คน ดำเนินการสอนโดย ผศ.ดร. สุรินทร์ เมทะนี เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 เป็นกรณีศึกษา

คำจำกัดความ/นิยามศัพท์

การสอนการแสดง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ศาสตร์ด้านการแสดงที่ประกอบด้วยครูสอนการแสดง และนักเรียนการแสดง โดยทั้งสองฝ่ายสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการแสดง ได้แก่ การเตรียมร่างกาย การสร้างความเชื่อ การรับส่งการแสดง และบริบทการแสดงภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยเทคนิค วิธีการ และประสบการณ์ของครูสอนการแสดงในการถ่ายทอดบทเรียน ให้นักเรียนการแสดงสามารถ ถ่ายทอดการแสดงนั้น ๆ ออกมาได้อย่างเป็นธรรมชาติ เป็นตัวเอง ไปพร้อม ๆ กับเป็นตัวละครตามบท

การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารระหว่างคนสองคนที่มีปฏิสัมพันธ์สื่อสารกันแบบเผชิญหน้ากัน (Face to Face) โดยบุคคลผู้เริ่มทำการสื่อสารเรียกว่า “ผู้ส่งสาร” และบุคคลผู้เป็นเป้าหมายปลายทางของการกระทำสื่อสารเรียกว่า “ผู้รับสาร” การปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าทำให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การสัมผัส และการลิ้มรส ตอบสนองต่อสื่อสารได้ทันที กล่าวคือการสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้คู่สื่อสารทราบผลของการสื่อสารได้ทันทีนั่นเอง

การสื่อสารภายในตัวเอง หมายถึง การสื่อสารกับตนเอง โดยบุคคลคนเดียวทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ถือเป็นกระบวนการภายในความรู้สึกนึกคิดของบุคคล และอาจกล่าวได้ว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของกระบวนการสื่อสาร

เนื้อหา

1. กระบวนการสอนการแสดง

องค์ประกอบสำคัญของการสอนการแสดงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คน ได้แก่ผู้สอนการแสดง และนักเรียนการแสดง 2) สถานที่ หรือพื้นที่เพื่อการเรียนการสอน และ 3) ความรู้ หรือประสบการณ์ด้านการแสดง

ปรวัน แพทยานนท์ (2560 : 172) อธิบายว่าบทบาทของผู้สอนการแสดงมีหน้าที่ค่อนข้างหลากหลาย นอกเหนือจากเป็นผู้ฝึกนักแสดงแล้วยังมีบทบาทเป็นผู้กำกับ อาจารย์ ผู้คัดเลือกนักแสดง รวมถึงเป็นนักธุรกิจอีกด้วย โดยมากจะประกอบอาชีพอิสระ และมีอาชีพอื่นนอกจากผู้สอนการแสดงเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ผู้สอนการแสดงมีผลงานหลากหลาย และไม่ได้ทำงานฝึกนักแสดงให้กับสายภาพยนตร์เท่านั้น ยังรวมถึงละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์โฆษณา และมีสื่อกิตติไอลอีกด้วย

ประเภทของนักเรียนการแสดง ส่วนใหญ่เป็นนักแสดงที่มาเรียนเพื่อประกอบอาชีพ มีทั้งนักแสดงหน้าใหม่ที่ต้องการฝึกในเรื่องของพื้นฐานก่อนก้าวเข้าเป็นนักแสดงมืออาชีพ หรือนักแสดงอาชีพที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องบท ต้องการสร้างคาแรกเตอร์ให้เหมาะกับบทที่ได้รับมา รวมไปถึงนักเรียน นักศึกษา คนธรรมดาทั่วไปที่มาเรียนเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อความสนุกสนาน เพื่อรู้จักตัวเองมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ หรือเพื่อการเป็นนักแสดงในอนาคต ตลอดจนนักเรียน นักร้อง นักดนตรี ที่มาเรียนเพื่อการแสดงที่ดิบเวที เพื่อฟิลล์ในการแสดงออกส่งต่ออารมณ์กับคนดู (ธุรกิจเพื่อสังคม. ออนไลน์. 2557) ดังนั้น ก่อนการเรียนจึงควรมีการอดิชั่นเพื่อดูพื้นฐานของนักเรียน หรืออาจแบ่งตามช่วงอายุของนักเรียนก็ได้เช่นกัน

ประการต่อมาคือสถานที่ หรือพื้นที่เพื่อการเรียนการสอนการแสดง ควรมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนการแสดงในแต่ละคลาส เป็นพื้นที่เรียบสามารถเคลื่อนย้ายได้ ลักษณะห้องที่เหมาะสมควรเป็นห้องโล่งกว้างที่สามารถใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวได้โดยนักเรียนทั้งหมดไม่ชนกัน การควบคุมเสียงเป็นอีกประการหนึ่งที่ต้องให้

ความสำคัญ โดยภายในห้องต้องไม่มีเสียงภายนอกเล็ดลอดมารบกวนมากนัก เนื่องจากบางกิจกรรมต้องใช้จินตนาการและต้องการสมาธิ ห้องเรียนจึงควรต้องเงียบ การติดกระจกเงาที่ผนังจะเหมาะสมมากหากเป็นการเรียนที่ต้องใช้ร่างกาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้สำรวจท่าทางของตนเอง อย่างไรก็ตามในการเรียนการแสดงนักเรียนจะปฏิสัมพันธ์กับคู่แสดง มากกว่าจะปฏิสัมพันธ์กับตัวเอง

ประการสุดท้าย คือความรู้และประสบการณ์ด้านการแสดง ชูติมา มณีวัฒนา (2550 : 118-124) กล่าวถึงการฝึกการเตรียมตัวนักแสดงก่อนการแสดงว่าแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1) การเตรียมความพร้อมของนักแสดง ซึ่งประกอบไปด้วยการเตรียมความพร้อมทางร่างกาย (Physical relaxation) เปรียบได้กับการวอร์มร่างกายก่อนการออกกำลังกาย เพื่อช่วยให้นักแสดงใช้ร่างกายได้อย่างเต็มที่ และการเตรียมความพร้อมทางใจ (Mind relaxation) คือ การปรับจิตใจของนักแสดงให้ผ่อนคลายปลอดโปร่ง ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และความไวต่อการตอบสนอง ส่งผลต่อการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ

2) การเข้าถึงตัวละคร และสถานการณ์ของตัวละคร เป็นการทำความรู้จัก และทำความเข้าใจชีวิตของตัวละครเพื่อสวมวิญญาณเป็นตัวละครตามบทบาทที่ได้รับ ซึ่งในขั้นตอนนี้สามารถทำได้โดยการอ่านบทละครอย่างละเอียด การตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา การใช้จินตนาการ รวมถึงการวิเคราะห์หลังถึงตัวละครด้วยการตั้งคำถามเช่น ตัวละครนี้คือใคร ลักษณะของตัวละครเป็นอย่างไร ตัวละครต้องการอะไรมากที่สุด อุปสรรคของตัวละครคืออะไร ตัวละครจะเอาชนะอุปสรรคได้อย่างไร

3) การพัฒนาทักษะในการแสดง คอนสแตนติน สเตานิสลาฟสกี ผู้กำกับการแสดง นักแสดง และครูสอนการแสดงชาวรัสเซีย อธิบายว่าการแสดง คือความสามารถในการจินตนาการตัวเองในสถานการณ์สมมติ และจินตนาการถึงผลที่ตามมาของการค้นหาตัวเองที่กำลังเผชิญกับสถานการณ์นั้นในแง่ของการกระทำ รวมถึงยังให้ความสำคัญกับความรู้สึกภายในและความสำคัญของการสร้างท่าทาง และการเคลื่อนไหวภายนอก หรือการอ่านบทที่ออกมาจากอารมณ์ กล่าวคือ นักแสดงควรจะต้องแสดงจากภายในมาสู่ภายนอกและควรมีอารมณ์ตามบทที่ควบคุมอยู่ (ชูติมา มณีวัฒนา. 2550 : 124)

ในทางกลับกัน Jacques Lecoq นักแสดงละครเวทีชาวฝรั่งเศส และโค้ชการเคลื่อนไหวด้านการแสดง ลักษณะการฝึกอบรมนักแสดงของ Lecoq คือการสนับสนุนให้นักเรียนการแสดงสำรวจวิธีการแสดงที่เหมาะสมกับตัวเองที่สุด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหล่อเลี้ยงความคิดสร้างสรรค์ของนักแสดงแทนที่จะให้ชุดทักษะที่ประมวลมาให้แก่นักเรียน Lecoq ประสบความสำเร็จโดยการสอนในรูปแบบของ "Via negativa" หรือการคิดในเชิงลบ กลยุทธ์การสอนนี้ประกอบด้วยการเน้นการวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ลบด้านลบ หรือการไม่ยอมรับผลงานของนักเรียน Lecoq เชื่อว่าสิ่งนี้จะช่วยให้นักเรียนค้นพบด้วยตนเองว่าจะทำอย่างไรให้การแสดงเป็นที่ยอมรับมากขึ้น Lecoq ไม่ต้องการบอกนักเรียนถึงวิธีการทำสิ่งที่ถูกต้อง แต่เชื่อว่าควรจะเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของนักแสดงเอง เป้าหมายคือการสนับสนุนให้นักเรียนพยายามใช้วิธีใหม่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (Lecoq. 2000)

ในอีกด้านหนึ่งบนฐานความคิดที่เชื่อว่านักแสดงมีหน้าที่สร้างสุนทรียรสให้กับการแสดง โดยการฝึกฝนให้สามารถแสดงออกอย่างมีอาชีพ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพและเพื่อเสริมทักษะที่สำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 แนวทางการพัฒนาแบบฝึกหัดเพื่อการแสดง ผู้สอนการแสดงจึงควรออกแบบพัฒนาแบบฝึกหัดเพื่อการแสดงให้ครอบคลุมทักษะ 9 ด้าน (สุรินทร์ เมทะนี. 2563 : 62-63) ดังนี้

- 1) การแสดงด้านอารมณ์ (Emotional awareness) เป็นความสามารถที่พัฒนาขึ้นหรือลงได้ด้วยการฝึกปฏิบัติวิธีแสดงละครสด (Improvisation)
- 2) จินตนาการ (Imagination) ยิ่งฝึกฝนมากยิ่งทำให้มีวิธีการสร้างจินตนาการมาก รวดเร็ว และเต็มไปด้วยรายละเอียด
- 3) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) คือการคิดนอกกรอบที่สามารถฝึกฝนได้ด้วยแบบฝึกหัดการแสดงที่หลากหลาย
- 4) การคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) คือการทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิด และจิตใจมนุษย์ในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เชื่อมโยงการกระทำ ซึ่งนักแสดงต้องฝึกและสมมุติตนเองให้อยู่ในสภาพและสถานการณ์ตามที่กำหนด
- 5) การเคลื่อนไหว (Stage movement) คือความสัมพันธ์ของตำแหน่งบนเวที ทิศทางอากัปกริยาให้การเคลื่อนไหวนั้นมีความหมายต่อการแสดงมากที่สุด
- 6) พลังในการแสดง (Energy) คือแรงผลักดันให้เกิดพลังในการกระทำที่ผู้แสดงต้องวิเคราะห์จากบทพูด แล้วจึงมีการเคลื่อนไหว และส่งความรู้สึกไปยังผู้ชม
- 7) สมาธิในการแสดง (Concentration) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดทั้งในการซ้อม และการแสดงจริง นักแสดงต้องสามารถคิด และจินตนาการ ภาพรายละเอียด เรื่องราวให้เห็นเป็นจริง ทั้งที่เป็นการสมมุติได้
- 8) การสื่อสาร (Communication) คือการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ รับส่ง กับคู่แสดง คำ อิริยาบถ จะส่งผลและสร้างอิทธิพลต่อคู่แสดง
- 9) การใช้เสียง (Voice control) นอกเหนือจากความชัดเจนในการเปล่งเสียง น้ำเสียง และการสื่อความหมายของเสียงเป็นสิ่งที่สำคัญ และถือได้ว่าเป็นหนึ่งในเครื่องมือในการแสดงด้วย

ความหลากหลายในการสอนการแสดงที่กล่าวมาตอกย้ำให้เห็นว่าหลักสูตรการสอนการแสดงเกิดจากการสังสมประสบการณ์ของผู้ที่ทำงานในวงการการแสดง ถ่ายทอดปากต่อปาก เป็นเทคนิคครูพักลักจำ ความรู้ที่ถ่ายทอดจึงเป็นเทคนิคเฉพาะของผู้สอนแต่ละคน สถาบันการศึกษาที่สอนทางด้านการฝึกนักแสดงโดยตรงนั้น มีจำนวนจำกัด ถึงแม้ว่าจะมีการเปิดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการแสดงป้อนวงการ แต่ก็มิใช่ฝึกเพื่อเป็นผู้สอนนักแสดงแต่อย่างใด (ปรวัน แพทยานนท์. 2560 : 170)

จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการแสดงจากกรณีศึกษา พบว่า กระบวนการสอนประกอบด้วย 4 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรมการเตรียมร่างกาย 2) กิจกรรมการสร้างใจ 3) กิจกรรมการรับส่ง 4) กิจกรรมการแสดงภายใต้สถานการณ์ รายละเอียดแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

- 1) กิจกรรมการเตรียมร่างกาย ผู้สอนใช้เวลาในการเตรียมร่างกายนักเรียนการแสดง เสมือนเป็นการวอร์มเพื่อออกกำลังกายโดยให้ผู้สอนแสดงตัวอย่างและให้นักเรียนปฏิบัติตาม ทั้งในลักษณะการยืน การนั่ง การวิ่ง การกวัดแกว่งแขน ขา การยืดร่างกายส่วนแขน หลัง คอ และขา ใช้การเคลื่อนไหวที่ไปข้างหน้า และการเดินถอยหลัง การเดินทแยง การหมุนวนสลับคู่ ในการเตรียมร่างกายที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้สอนได้สอดแทรกลักษณะการหายใจ จากการหายใจเข้าทางจมูก ไปที่สมอง ลงมาที่ปอด และผ่อนลมหายใจออกทางปาก เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของร่างกายทุกส่วนกับลมหายใจ ทั้งนี้กระบวนการทั้งหมดนอกจากเสียงของผู้สอนแล้วยังมีการใช้เสียงเพลงมาเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบจังหวะ โดยระยะเวลาในการเตรียมร่างกายทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง

2) กิจกรรมการสร้างความสำเร็จ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนต้องจินตนาการตามคำสั่ง มีโจทย์เป็นเรื่องราวและค่อย ๆ บอกเป็นขั้นเป็นตอน โดยในขณะที่นักเรียนต้องหลับตาเพื่อสร้างภาพจินตนาการของตัวเอง และแสดงท่าทางออกมาตามจินตนาการ เช่น การสมมุติว่านักเรียนเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งตามจินตนาการที่ต้องกะเทาะตัวเองออกมาจากเปลือกค่อย ๆ เติบโต ซึ่งในกระบวนการนี้นักเรียนแต่ละคนจะสร้างจินตนาการเป็นสัตว์ต่างชนิดกัน กระบวนการนี้ผู้สอนเป็นผู้บอกบท และนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตาม ภายหลังจากการแสดงผู้สอนสรุปบทเรียนนี้ว่า ภายใต้อาชีพเดียวกันนั้น นักเรียนแต่ละคนมีกรอบประสบการณ์แตกต่างกัน มีความละเอียดลออในการจินตนาการแตกต่างกัน ส่งผลให้มีการแสดงท่าทางของแต่ละคนแตกต่างกันไป ด้วยการสังเกตการณ์พบว่านักเรียนแต่ละคนเลือกสร้างจินตนาการเป็นสัตว์ชนิดต่าง ๆ จากการกรอบประสบการณ์ที่แต่ละคนสัมผัสได้แตกต่างกัน ในแง่ของการแสดงผู้สอนสรุปว่า ภายใต้อาชีพเดียวกันเมื่อมอบให้แสดง นักเรียนแต่ละคนจะตีความไม่เหมือนกัน การถ่ายทอดบทบาทจึงออกมาได้ไม่เหมือนกัน สรุปได้ว่าการแสดงมิใช่การเอาตัวเอง (Individual) ไปสวมลงในบทบาท (Role) นั้น แต่คือการถ่ายทอดบทบาท (Acting role) นั้นในแบบที่เป็นตัวเอง

3) กิจกรรมการรับส่ง ในขั้นตอนนี้ให้นักเรียนการแสดงจะจับคู่โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ส่ง และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับ แต่ละคนจะสื่อสารได้เพียงคำที่ผู้สอนมอบหมาย เช่น ผู้ส่งพูดคำว่า “ไป” ส่วนผู้รับพูดได้เพียงคำว่า “ไม่ไป” กระบวนการรับส่งนี้แสดงทีละคู่ ทั้งผู้ส่ง และผู้รับต่างก็จินตนาการสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และเป็นอิสระตามจินตนาการของตน ชุดคำสั่งของการแสดงรับส่งประกอบด้วยใช่- ไม่ใช่, กิน- ไม่กิน, กลัว- ไม่กลัว, ซื่อ-ไม่ซื่อ, หนี-ไม่หนี, หนาว-ไม่หนาว, และตาย-ไม่ตาย จากการสังเกตการณ์พบว่านักเรียนการแสดงแต่ละคู่สร้างจินตนาการจากการกรอบประสบการณ์ของแต่ละคนแตกต่างกัน เสียง (รวมถึงน้ำเสียงและระดับเสียง) สีหน้า และอารมณ์ของนักเรียนการแสดงในขณะที่ทำการรับส่งต่างสื่อสารจินตนาการของแต่ละคนสู่คู่การแสดง แม้เป็นคนละเรื่องราวที่คู่แสดงไม่อาจรู้ได้ แต่การแสดงรับส่งกันนั้นสามารถสื่อสารได้เป็นภาพคู่การแสดงเช่น ส่งเบา-รับเบา, ส่งเบา-รับแรง, ส่งแรง-รับแรง, ส่งแรง-รับเบา กระบวนการนี้ผู้สอนการแสดงสรุปว่าการจินตนาการ (Magic If) นำไปสู่การรับส่งการแสดง (Give & Take) จนบรรลุเป้าหมาย (Objective) และท้ายสุดก่อให้เกิดคาแรกเตอร์ (Character)

4) กิจกรรมการแสดงภายใต้สถานการณ์ กระบวนการนี้แสดงเป็นคู่ฝึกเช่นกัน โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์เป็นเรื่องราวถ่ายทอดให้กับนักเรียนที่เป็นผู้ส่งคนเดียว ส่วนนักเรียนที่รับบทเป็นผู้รับ จะเป็นผู้ตั้งรับการแสดงจากผู้ส่ง ทั้งผู้ส่งและผู้รับสามารถสร้างบทสนทนา (Dialogue) ของตัวเองเพื่อสื่อสารกับอีกฝ่ายได้ แต่ต้องไม่บอกสถานการณ์ที่เป็นโจทย์การแสดงให้อีกฝ่ายรู้ ตัวอย่างสถานการณ์ เช่น นักเรียนที่เป็นผู้ส่งได้รับบทบาทครูที่ได้ทราบข่าวการเสียชีวิตของมารดาของนักเรียน ครูต้องเข้ามาแสดงความห่วงใยนักเรียนโดยที่ไม่ได้บอกเรื่องราวที่เกิดขึ้น จากการสังเกตการณ์พบว่าครูที่ได้รับมอบบทบาท และการรับทราบสถานการณ์ล่วงหน้าทำให้ผู้ส่งมีทิศทางการแสดงที่ชัดเจน มีเป้าหมาย และมีการสร้างบทสนทนาตามคาแรกเตอร์ ในขณะที่นักเรียนที่เป็นผู้รับมีความเป็นธรรมชาติ และแสดงไปตามการจินตนาการสถานการณ์ กิจกรรมนี้ผู้สังเกตการณ์พบว่ากรอบประสบการณ์ของผู้รับมีความสำคัญต่อการตีความหมายเรื่องราวที่ผู้ส่งหยิบยื่นให้ไม่มีนักแสดงผู้รับคนใดตีความสถานการณ์ไม่ออก สร้างบทสนทนาไม่ได้ และไม่ไหลลื่นไปตามสถานการณ์ ผู้สอนสรุปว่าการเป็นนักแสดงคือการอยู่กับบทบาทที่เป็นปัจจุบันตรงหน้า

ผลการสังเกตการณ์จากกระบวนการสอนการแสดงทั้ง 4 กิจกรรม พบว่ากิจกรรมที่ 1 กิจกรรมการเตรียมร่างกาย และกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมการสร้างความสำเร็จ เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะการกระทำต่อตนเอง (Act against oneself) โดยนักเรียนสร้างการสื่อสารภายในตัวเอง ส่วนกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการรับส่ง และ

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการแสดงภายใต้สถานการณ์ เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะการกระทำต่อผู้อื่น (Act against others) โดยนักเรียนใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งนี้ลักษณะของกิจกรรมที่ 3 และ 4 นักเรียนต้องสร้างจินตนาการภายในตัวเองจากเบื้องหลังประสบการณ์ค่อนข้างมาก

2. การวิเคราะห์แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างผู้สอนการแสดง และนักเรียนการแสดง

ผลการสังเกตการณ์กระบวนการสอนการแสดงทั้ง 4 กิจกรรมพบว่าเกิดกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล คือระหว่างผู้สอนแสดงกับนักเรียนการแสดง และระหว่างนักเรียนแสดงด้วยกันเอง รวมทั้งยังเกิดการสื่อสารภายในตัวเองร่วมด้วย มีส่วนสนับสนุนความเชื่อที่ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) ถือเป็นการสื่อสารที่มนุษย์ใช้บ่อยที่สุด วาทกรรมที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมก็มีส่วนสนับสนุนความเชื่อนี้ ด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคลประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) และผู้รับสาร (Receiver) หากทำการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเผชิญหน้า (Face to face communication) ก็ยิ่งทำให้ผู้ส่งสารสามารถสังเกตอวัจนภาษา (Nonverbal communication) ที่ประกอบมากับการพูดของผู้รับสาร การแสดงท่าทาง สีหน้า อารมณ์ช่วยประกอบกันเป็นความหมาย และช่วยให้ผู้ส่งสารตีความหมายของสารได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าช่องทางการสื่อสารแบบเผชิญหน้าสามารถทำให้ทราบปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (Feedback) และทราบถึงผลของการสื่อสารได้ทันที

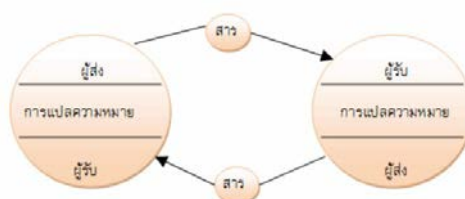
Rogers and Shoemaker (1971) ให้ความหมายของการสื่อสารระหว่างบุคคลว่าเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลต่อบุคคล (Person-to-person) เพื่อที่จะถ่ายทอดสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถสอบถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ทันที ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งช่วยจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

พิบูล ทิปะปาล (2550) แบ่งวิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การติดต่อสื่อความหมายด้วยเอกสารและลายลักษณ์อักษร (Written communication) เป็นการติดต่อสื่อความหมายในลักษณะที่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน และกำหนดไว้อย่างชัดเจน
2. การติดต่อสื่อความหมายด้วยวาจา (Oral communication) เป็นการติดต่อสื่อสารในลักษณะที่เป็นกึ่งระเบียบแบบแผนและไม่มีระเบียบแบบแผน เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ใช้กันมากที่สุด
3. การติดต่อสื่อความหมายด้วยกิริยาท่าทางและสัญลักษณ์ (Nonverbal communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่ยอมรับกันโดยหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือในกลุ่มที่รู้จักคุ้นเคยกัน การสื่อความจะใช้ท่าทางหรือการเคลื่อนไหวร่างกาย การเน้นเสียง การแสดงสีหน้า

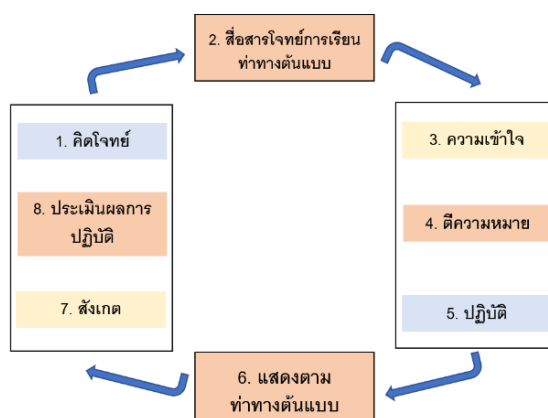
จากกรณีศึกษาการเรียนการแสดงพบว่าลักษณะการสื่อสารระหว่างผู้สอนและนักเรียนการแสดงในภาพรวมเป็นลักษณะการสอนแบบเผชิญหน้า (Face to face communication) ผู้สอนแสดงอยู่ในฐานะผู้ส่งสาร (Sender status) ทำการติดต่อสื่อความหมายด้วยวาจา (Oral communication) กับนักเรียนการแสดงในฐานะผู้รับสาร (Receiver status) ในลักษณะที่เป็นกึ่งระเบียบแบบแผน และด้วยการติดต่อสื่อความหมายด้วยกิริยาท่าทาง และสัญลักษณ์ (Nonverbal communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่เข้าใจในกลุ่ม มีการสื่อความที่ใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกาย การเน้นเสียง และการแสดงสีหน้า ผู้ส่งสารสามารถสังเกตปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (Feedback) และทราบถึงผลของการสื่อสารได้ทันที

นอกจากนี้ในบริบทการสอนการแสดงสอดคล้องกับแบบจำลองการสื่อสารของแชรมม์ ตามแนวคิดการศึกษาของออสกูด และวิลเบอร์ ชแรมม์ ในลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่เน้นให้เห็นว่าทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างทำหน้าที่อย่างเดียวกันในกระบวนการสื่อสาร ที่ประกอบไปด้วยการเข้ารหัส (Encoding) การถอดรหัส (Decoding) และการตีความ (Interpreting)

ภาพที่ 1 แบบจำลองเชิงวงกลมของออสกูดและชแรมม์

ที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/674679>

ภาพที่ 2 แบบจำลองการสื่อสารระหว่างผู้สอนการแสดง และนักเรียนการแสดง

ที่มา : ผู้เขียน (2565)

จากภาพที่ 1 และภาพที่ 2 ได้อธิบายว่าในกระบวนการสื่อสารการสอนการแสดง ทั้งผู้ส่งสาร (ผู้สอนการแสดง) และผู้รับสาร (นักเรียนการแสดง) มีการปฏิบัติต่อสารในลักษณะเดียวกัน คือต่างฝ่ายต่างเป็นทั้งผู้เข้ารหัส (Encoder) และเป็นผู้ถอดรหัส (Decoder) นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นผู้ตีความหมาย (Interpreter) ด้วย กล่าวคือเมื่อผู้สอนการแสดงให้โจทย์การฝึกจะมีการเข้ารหัสสาร (คิดใจหทัย) จากนั้นจึงส่งสาร (ใจหทัย และแสดง ทำทางต้นแบบ) ไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารจะเริ่มจากการถอดรหัส (ทำความเข้าใจ) ตีความหมายและ เข้ารหัสเป็นการปฏิบัติตามใจหทัย ผู้ส่งสารจะถอดรหัส (สังเกตการปฏิบัติ) และตีความหมาย (ประเมินผลการปฏิบัติ) ก่อนนำไปสู่ใจหทัยต่อไป ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการสื่อสารสองทาง (Two ways communication process) ซึ่งเห็นถึงแนวคิดเรื่องปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ด้วย

อย่างไรก็ดีหากพิจารณากิจกรรมการสอนการแสดงดังกล่าวโดยจำแนกตามทิศทางการไหลของข่าวสารอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของการสื่อสารตามแนวตั้ง (Vertical communication) ที่มีรูปแบบจากบน

ลงล่าง (Top- down หรือ Downward communication) เป็นการสื่อสารของบุคคลที่มีตำแหน่งสูงกว่า (ครูผู้สอน การแสดง) ลงมายังตำแหน่งที่ต่ำกว่า (นักเรียนการแสดง) เนื้อหาสาร (Message) มีลักษณะของคำสั่งให้ปฏิบัติตาม ร่วมอยู่ด้วย จากการศึกษาของ ชนิษฐา จิตแสง (2564 : 93) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร ระหว่างบุคคลในบริบทการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสารหรือตนเอง (Self) คู่สื่อสารหรือผู้รับสาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร สารและการสร้างสาร และบริบทสิ่งแวดล้อมในการสื่อสาร นอกจากนี้ ยังกล่าวว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นเครื่องมือที่ครูใช้กำกับ ควบคุม และสร้างอิทธิพลเหนือนักเรียน ตามบทบาทหน้าที่และความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่าในกระบวนการสื่อสารการสอนการแสดง การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างผู้สอนการแสดง และนักเรียนการแสดงในบริบทการศึกษาจึงมีลักษณะของการควบคุม (Controlling) และสร้างอิทธิพล (Influencing) ต่อนักเรียนตามบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยลักษณะที่สังเกตได้จากผู้สอนการแสดงจะใช้วัจนภาษา (Verbal communication) คือ การเป็นผู้มอบโจทย์ การแสดง การออกคำสั่ง การวิพากษ์การแสดง ส่วนอวัจนภาษา (Nonverbal communication) คือ การพูดด้วยเสียงที่ดัง ท้ม ต่ำ การถือครองการพูด การเป็นผู้ดำเนินการแสดงท่าทาง การใช้พื้นที่การแสดงได้ทั่วบริเวณ รวมถึงการเป็นผู้ควบคุมเสียงเพลงประกอบเพื่อสร้างบรรยากาศประกอบในการเรียน

3. การวิเคราะห์แนวความคิดการสื่อสารภายในตัวเองของนักเรียนการแสดง

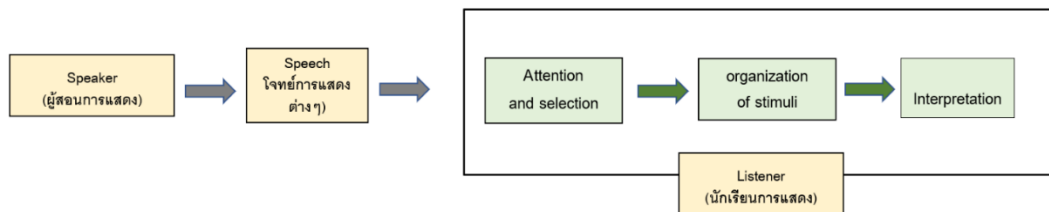
ด้วยผลการสังเกตการณ์กระบวนการสอนการแสดงทั้ง 4 กิจกรรมที่พบว่าเกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลคือระหว่างผู้สอนการแสดงกับนักเรียนการแสดง และระหว่างนักเรียนการแสดงด้วยกันเอง ทั้งยังเกิดการสื่อสารภายในตัวเองร่วมด้วย Vygotsky & Piaget (อ้างใน Littlejohn and Other. 2017) กล่าวถึงการสื่อสารภายในตัวเองว่าคือวิธีการของบุคคลในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติตั้งแต่แรกเกิด และเมื่อเติบโตจึงได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือวัฒนธรรมจากสังคมที่สร้างขึ้น โดยสามารถนำไปสร้างองค์ความรู้และการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นภายในตนเอง

Devito (2017) ให้ความหมายการสื่อสารภายในตัวเอง คือกระบวนการสื่อสารทางความคิดที่เกิดขึ้นภายในระบบประสาทและความคิดของบุคคล การพูดกับตนเองที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักตนเอง การตระหนักรู้ การเห็นคุณค่าในตนเอง

ประมะ สตะเวทิน (2546 : 55-59) กล่าวถึงการสื่อสารภายในบุคคลว่า คือการสื่อสารของบุคคลคนเดียว โดยบุคคลคนเดียวทั้งนั้นทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร กล่าวคือระบบประสาทส่วนกลางของบุคคลนั้นจะทำหน้าที่ทั้งส่งสาร และรับสาร ตัวอย่างเช่น การพูดกับตัวเอง การร้องเพลงในใจ การฮัมเพลง การคิดงาน หรือแม้แต่การตรวจทาน

อาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารภายในตัวเองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวคนแต่ละคน อาจเกิดขึ้นโดยที่รู้ตัว และไม่รู้ตัวเพื่อสร้างการรับรู้ โดยการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สร้างความเข้าใจให้กับตัวเอง ตีความหมายและแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ จนเกิดความตระหนักรู้ เมื่อนำเอาองค์ประกอบของการสื่อสารในทฤษฎีของอริสโตเติล (Aristotle theory) ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือผู้พูด (Speaker) คำพูด (Speech) และผู้ฟัง (Listener) ประกอบกับการสื่อสารภายในบุคคลมีความเชื่อมโยงกับสาขาจิตวิทยาการรับรู้ (Perception) ตามแนวทางการศึกษาของ Gamble, & Gamble, (2005) ซึ่งประกอบด้วย 1) การให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) 2) การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) และ 3) การแปลความหมาย

(Interpretation) หรือสร้างความหมายให้แก่ข้อมูลที่ได้รับเพื่อให้เข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว มาอ่านสถานการณ์จากกรณีศึกษาการเรียนการแสดงเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 พบว่ากิจกรรมที่ 2 (การสร้างความเชื่อ) และกิจกรรมที่ 3 (การรับส่ง) เป็นกิจกรรมที่นักเรียนการแสดงต้องสร้างการสื่อสารภายในตัวเองโดยสามารถแสดงภาพอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 3 แนวคิดการสื่อสารภายในตัวเองของนักเรียนการแสดง

ที่มา : ผู้เขียน (2565)

จากภาพที่ 3 อธิบายได้ว่า ในการเริ่มกิจกรรมที่ 2 (การสร้างความเชื่อ) เมื่อได้รับโจทย์การแสดงจากผู้สอนนักเรียนการแสดงจะเกิดกระบวนการในการให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) และการแปลความหมาย (Interpretation) ข้อมูลที่ได้รับเพื่อให้เข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ตามโจทย์ โดยกระบวนการทั้งหมดเกิดขึ้นภายในตัวเอง จากโจทย์สมมุติให้นักเรียนเลือกเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งตามจินตนาการ ที่ต้องกะเพาะตัวเองออกมาจากเปลือก ค่อย ๆ เติบโตในกระบวนการนี้นักเรียนแต่ละคนจะสร้างจินตนาการเป็นสัตว์ต่างชนิดกัน โดยการสื่อสารภายในตัวเอง จากทฤษฎีการรับรู้ ขั้นที่ 1 การให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) ของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน จึงทำให้แต่ละคนนึกไปถึงสัตว์ต่างชนิดกัน ขั้นที่ 2 การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) ทำให้นักเรียนแต่ละคนลงรายละเอียดท่าทางของสัตว์ที่ตนเลือกแต่ละชนิดแตกต่างกัน และขั้นที่ 3 การแปลความหมาย (Interpretation) ออกมาเป็นท่าทางการแสดงของนักเรียนแต่ละคนจึงออกมาแตกต่างกัน จากการสื่อสารภายในตัวเองของแต่ละคนในการให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) รวมถึงการรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) ที่มาจากกรอบประสบการณ์ที่แต่ละคนประสบแตกต่างกัน จึงทำให้ภาพการแสดงท่าทางของแต่ละคนที่ผ่านการแปลความหมาย (Interpretation) แล้ว แสดงออกมาไม่เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาที่ผู้สอนการแสดงสรุปกิจกรรมที่ 2 ว่าการแสดงมีใช้การเอาตัวเอง (Individual) ไปสวมลงในบทบาท (Role) นั้น แต่คือการถ่ายทอดบทบาท (Acting role) จากการสื่อสารภายในตัวเองออกมาในแบบที่เป็นตัวเอง

สำหรับกิจกรรมที่ 3 (การรับส่ง) ก็เช่นเดียวกันกับกิจกรรมที่ 2 เมื่อได้รับโจทย์การแสดงจากผู้สอนนักเรียนการแสดงทั้งคนที่รับบทเป็นผู้รับ และคนที่รับบทเป็นผู้ส่ง จะเกิดกระบวนการในการให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) และการแปลความหมาย (Interpretation) สร้างเป็นสถานการณ์ให้สอดคล้องกับคำที่เป็นบทสนทนา (Dialogue) ตามโจทย์การแสดงรับส่งประกอบด้วยใช่- ไม่ใช่, กิน- ไม่กิน, กลัว- ไม่กลัว, ซื่อ-ไม่ซื่อ, หนี-ไม่หนี, หนาว-ไม่หนาว, และตาย-ไม่ตาย โดยกระบวนการทั้งหมดเกิดขึ้นภายในตัวเอง จากทฤษฎีการรับรู้ ขั้นที่ 1 การให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) ขั้นที่ 2 การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) และขั้นที่ 3 การแปลความหมาย (Interpretation) ออกมาเป็น สีหน้า น้ำเสียง และท่าทางการแสดงประกอบบทบาท

ทำหน้าที่ส่ง และรับ ต่อเนื่องกันออกมา จากการสื่อสารภายในตัวเองของแต่ละคนในการให้ความสนใจและเลือก (Attention and selection) รวมถึงการรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) ที่มาจากกรอบประสบการณ์ที่แต่ละคนประสบแตกต่างกัน จึงทำให้ภาพการแสดงท่าทาง น้ำเสียง และสีหน้าของแต่ละคนที่ผ่านการแปลความหมาย (Interpretation) แล้ว แสดงออกมาไม่เหมือนกัน การแสดงรับส่งกันนั้นจึงสามารถสื่อสารได้เป็นภาพคู่การแสดงเช่น เช่น ส่งเบา-รับเบา, ส่งเบา-รับแรง, ส่งแรง-รับแรง, ส่งแรง-รับเบา ในลักษณะ “คนละเรื่องเดียวกัน”

อาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารภายในตัวเองในกระบวนการของการให้ความสนใจและเลือก (Attention and selection) ของนักเรียนการแสดงแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงทำให้เรื่องราวในจินตนาการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) ของนักเรียนการแสดงแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงทำให้สีหน้า อารมณ์ และน้ำเสียงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน และการแปลความหมาย (Interpretation) ของนักเรียนการแสดงแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงทำให้ท่าทางการแสดงออกของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาที่ผู้สอนการแสดงสรุปกิจกรรมที่ 3 ว่า จินตนาการของแต่ละคนสามารถนำไปสู่การรับส่งการแสดงจนบรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดคาแรกเตอร์ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน

บทสรุป

การเรียนการแสดงใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล (ผู้สอนการแสดงกับนักเรียนการแสดง และระหว่างนักเรียนการแสดงด้วยกัน) และการเป็นนักแสดงที่สามารถสร้างคาแรกเตอร์ของตัวเองได้หลากหลายก็มาจากการสื่อสารภายในตัวเองภายใต้ทฤษฎีการรับรู้ของนักเรียนการแสดงแต่ละคน ทำให้ได้คำตอบว่าการสวมบทบาทการแสดงของนักเรียนการแสดงต่างบุคคลกัน สามารถสร้างอารมณ์ในการแสดง และส่งต่อถึงอารมณ์ในการรับชมของผู้ชมได้แตกต่างกัน เนื่องจากกลไกที่นักเรียนการแสดงใช้สื่อสารกับตัวเองขั้นที่ 1 การให้ความสนใจและเลือก (Attention and selection) ของนักเรียนการแสดงแต่ละคนแตกต่างกัน จึงทำให้แต่ละคนนึกไปถึงเบื้องหลังประสบการณ์ที่แต่ละคนมีแตกต่างกัน ขั้นที่ 2 การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) ทำให้นักเรียนการแสดงแต่ละคนลงรายละเอียดของบทละครและตัวละครแตกต่างกัน นำไปสู่ขั้นที่ 3 การแปลความหมาย (Interpretation) ออกมาเป็นคาแรกเตอร์ของตัวเองผ่านท่าทาง สีหน้า อารมณ์ของนักเรียนการแสดงจึงออกมาได้แตกต่างกัน กล่าวคือทฤษฎีการรับรู้ที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนทำให้นักเรียนการแสดงแต่ละคนตีเอาประสบการณ์อันเป็นภูมิหลังมาใช้ในการวิเคราะห์บทละครและตัวละครได้ไม่เหมือนและไม่เท่ากัน ประกอบกับการเป็นนักแสดงคือการอยู่กับบทบาทที่เป็นปัจจุบันตรงหน้ายังส่งผลให้การถ่ายทอดการแสดงผ่านตัวละครต่าง ๆ ออกมาไม่เหมือนกัน

อย่างไรก็ดีสำหรับ “ความเป็นนักแสดง” เมื่อผ่านการแสดงถูกเปิดออก การสื่อสารแบบกลุ่มใหญ่ (Large-group communication) จะเข้ามาแทนที่ สิ่งสำคัญที่สุดคือการที่นักแสดงจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารเพื่อสื่อสารการแสดงให้กับผู้ชมที่เข้ามาชมการแสดง ด้วยหวังให้ผู้ชมรับสุนทรียรสในความบันเทิงนั้นอย่างเต็มเปี่ยม

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับการเรียนการแสดงเครื่องมือที่ผู้สอนการแสดงใช้ในการสอนคือทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ส่วนความสามารถในการสร้างคำแรกเตอร์ของตัวละครให้สมจริง มีความเป็นธรรมชาติ และเข้าถึงตัวละครได้นั้น นักเรียนการแสดงต้องใช้ทักษะการสื่อสารภายในตัวเองภายใต้ทฤษฎีการรับรู้ เพื่อถ่ายทอดการแสดงของตนให้สมบทบาทสู่สายตาผู้ชม ทั้งนี้กลไกที่นักเรียนการแสดงใช้สื่อสารกับตัวเองภายใต้ทฤษฎีการรับรู้ ที่แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ การให้ความสนใจและเลือกรับ (Attention and selection) การรวบรวมและจัดระบบ (Organization of stimuli) และขั้นที่ 3 การแปลความหมาย (Interpretation) มีส่วนสำคัญที่ทำให้การเข้าถึงคำแรกเตอร์ของตัวละครของนักเรียนการแสดงแต่ละคนแตกต่างกัน เนื่องด้วยทฤษฎีการรับรู้ที่ต้องอาศัยประสบการณ์อันเป็นภูมิหลังมาใช้ในการวิเคราะห์บทละครและตัวละคร

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). **ส่อก 5 อาชีพในฝันที่เด็กและเยาวชนไทยอยากเป็นมากที่สุด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.altv.tv/content/altv-news/6146fc88f3a5e8670b389e56>. [5 ตุลาคม 2565].
- ชนินฐา จิตแสง. (กรกฎาคม-กันยายน 2564). “การสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทการศึกษา.” **วารสารสารสนเทศศาสตร์**. 39(3) : 89-107.
- ชุติมา มณีวัฒนา. (2550). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการกำกับการแสดง 1**. กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธุรกิจเพื่อสังคม a-chieve. (2557). **Acting Coach (ครูสอนการแสดง)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.a-chieve.org/information/detail/acting-coach>. [3 ตุลาคม 2565].
- ประมะ สตะเวทิน. (2546). **การสื่อสารมวลชนกระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรวิณ แพทยานนท์. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560). “การศึกษาบทบาทและทัศนคติต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้ฝึกนักแสดงภาพยนตร์.” **วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม**. 5(2) : 168-175.
- พิบูล ทัพะปาล. (2550). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร : อมรรการพิมพ์.
- ลัดดา ตั้งสุภาชัย. (2549). **นักแสดงอาชีพ อาชีพนักแสดง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mgronline.com/qol/detail/9490000077920>. [3 ตุลาคม 2565].
- สุรินทร์ เมทะนี. (มกราคม-มิถุนายน 2563). “แนวทางการพัฒนาแบบฝึกหัดการแสดงขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต**. 15(1) : 54-67.
- Finance-Rumour. (2563). **อยากเป็นนักแสดง (Actor) เริ่มต้นอย่างไรดี?**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.finance-rumour.com/lifestyle/work/being-actor/>. [3 ตุลาคม 2565].
- Devito, J. A. (2017). **Human communication: The basic course**. 14th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Gamble, T. K., & Gamble, M. (2005). **Communication works**. 8th ed. Boston, MA: McGraw-Hill.
- Lecoq, J.. (2000). **The moving body**. Great Britain: Methuen Publishing.
- Littlejohn, S. W., & Other. (2017). **Theories of Human Communication**. 11th ed. United States: Wadworth Cengage Learning.
- Rogers, E. M., & Shoemaker, F. F.. (1971). **Communication of Innovations : A Cross Cultural Approach**. New York : The Free Press.